

22. Een ander koppel probeert weer de aan- en uitkleedscène na te bootzen, en probeert nogmaals artikels uit de acteurs hun handen te rukken. Een actrice grijpt de jongen zijn broek. Ze ruilt later de broek voor haar artikels.

23. Een jongeman komt op de scène, neemt de vogelkooi met 5 parkietjes en verlaat de zaal. Luid applaus.

24. Een man bekijkt me, wijst me een minuut lang aan en loopt dan met veel lawaai over de tribune recht op mij toe. Hij blijft voor mij staan, kijkt agressief en werpt een pak op de scène opgeraapte artikels in mijn gezicht. "Jij bent toch Jan Fabre," zegt hij. Ik zeg: "Ja, en bedankt voor te komen kijken."

25. De stekker van de spot wordt weer uitgetrokken. De acteurs lezen verder en steken de stekker wat later terug in. In een andere ruimte van het gebouw begint iemand luid piano te spelen; in de zaal liggen 4 of 5 mensen te slapen.

26. Er roept iemand: "Jan Decorte is een fles in een scheet."

27. Iemand loopt demonstratief naar de tafel toe waarrond de acteurs zitten, hangen of liggen (en een enkele slaapt). Hij neemt een sinaasappel en eet die met veel kabaal op.

28. Iemand neemt een staanlamp weg en knipt een vleeshaak af. Hij verdwijnt ermee (maar we krijgen hem meteen na de voorstelling terug).

29. 1.25 u. Nog een twintigtal toeschouwers observeren keuvelend de voorstelling. De acteurs stoppen met lezen, verfrissen zich een beetje, ontruimen het speelveld van de objecten die geen deel uitmaken van de voorstelling. De spot wordt gedoofd en er wordt een staanlamp aangeknipt.

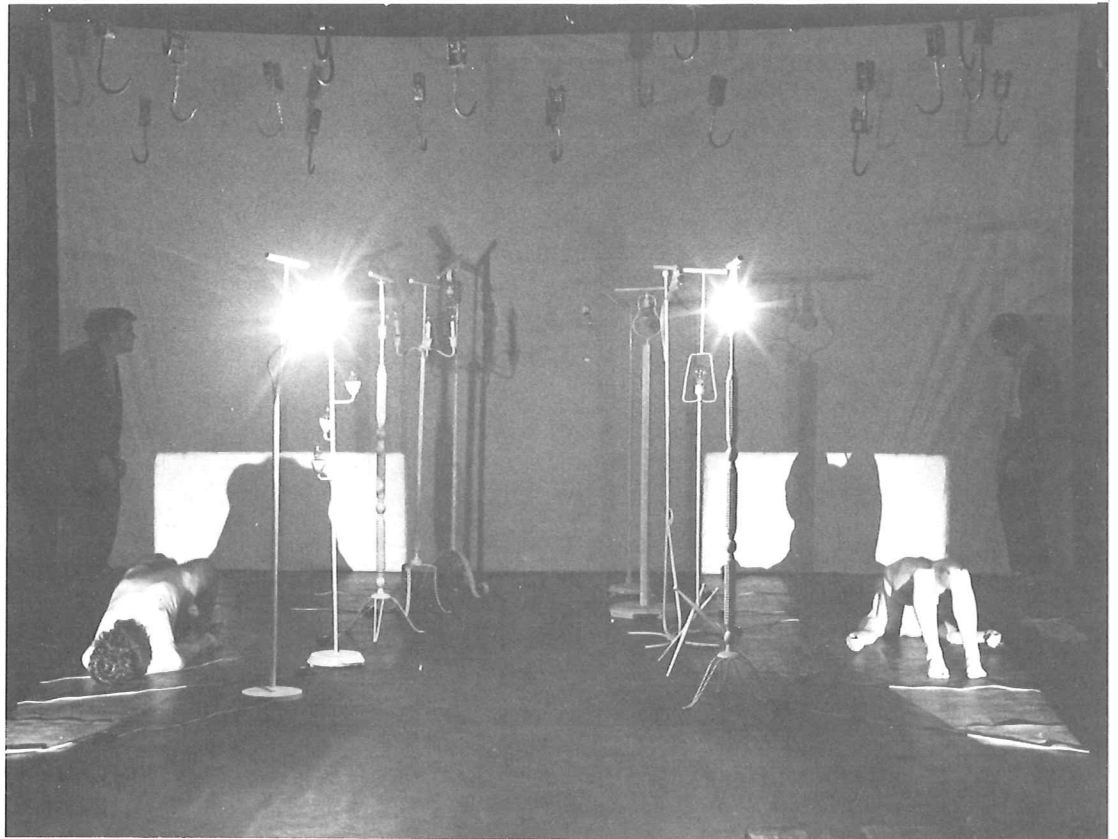
30. Een tiental mensen komen haastig binnengelopen en nemen plaats op de eerste rij. Het publiek is muisstil. De acteurs spelen de voorlaatste act en gaan af. Een actrice doet de laatste act (dit is een installatie) en gaat af.

31. Het zaallicht wordt aangestoken. De acteurs komen buigen in hun dagelijkse kledij. Een mager applausje volgt, de acteurs gaan af.

32. Een organisator komt de zaal binnen met een pak bloemen voor iedere acteur (het waren mooie) en legt ze neer op de scène. Luid applaus van de resterende 30 à 40 mensen. De acteurs komen op, nemen de bloemen, buigen en gaan af.

33. Een organisator leest een mededeling voor. Er worden felle betichtingen gemaakt omtrent de voorstelling, de acteurs en mezelf. Hij vraagt me of ik enige uitleg wil verschaffen aan het publiek.

34. Er worden domme vragen gesteld. Ik ben moe en moet nog nabespreking houden met de acteurs. Ik weiger enige verantwoording af te leggen.

Ruim 40 mensen eisten schriftelijk hun geld terug van de organisatoren. Dat kregen ze niet, maar ze hadden de volgende dagen wel gratis toegang tot de voorstelling. In de pers werd fragmentair en onbeholpen aandacht besteed aan het gebeurde en de voorstelling was geruime tijd talk of the town. Kernpunt in de discussie was of men zich al dan niet bekocht voelde. De achterliggende redenering is duidelijk: ik heb een kaartje gekocht voor *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was* en ik heb die voorstelling niet te zien gekregen. Het roept vele vragen op over de eigenheid van een voorstelling, de conventies in het theater, de artistieke vrijheid van de theatermakers, het kijkgedrag, de relatie tussen scène en publiek.

Dat de voorstelling van 18 oktober ten zeerste verschilde van het een jaar lang gespeelde *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was* staat niet ter discussie. Stellen dat het géén voorstelling was, is echter in de knoop geraken met zijn eigen verwachtingen. En men doet er bovendien Jan Fabre en zijn acteurs onrecht mee. Er is niets gebeurd, zoals mag blijken uit voorafgaand verslag. Samengevat: in een kader dat expliciet refereert aan *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was* (nl. decor, begin- en eindact, requisieten, geluidsband) doet Jan Fabre een uitspraak over de positie die deze produktie gedurende het vorig jaar ingenomen heeft.

Het is evident dat een produktie die aan een radicaal nieuw kijkgedrag appèl doet, de verwachtingspatronen

van het publiek en de theaterconventies in het algemeen doorbreekt. In het theater bestaat geen handelsprincipe dat het toegangskaartje recht geeft op die of die portie toneel. Het theater is geen koopwaar. Het is een confrontatiepunt tussen theatermaker en publiek en het zou langs beide kanten een goed uitgangspunt zijn dat men theater maakt/kijkt om aan het eigen denken en voelen te schaven en niet om te verkopen, respectievelijk te consumeren.

Ongeacht of Fabre de beste middelen gekozen heeft om een standpunt te concretiseren, dient dus beklemtoond dat hij als maker de volledige vrijheid heeft zijn voorstelling te wijzigen, aan te passen, te corrigeren. De discussie over de accuraatheid en de trefkracht van dat ingenomen standpunt hoort thuis in bijvoorbeeld dit blad. Daarbij wil ik niet ontkennen dat ikzelf ook nogal wat twijfels had die avond. Hoewel ik Fabre volledig zijn artistieke vrijheid gunde, leek het mij op het moment zelf een inbreuk op het recht van de toeschouwer op een voorstelling.

Het was een spanningsveld. Enerzijds voelde ik me er als toeschouwer niet bij betrokken, raakte de voorstelling me emotioneel niet en klassteerde ik ze dus als géén voorstelling. Terwijl ook dit weer dient genuanceerd: de scène ademde een rokerige, samenzweerderige sfeer en in de zaal hing er vaak elektriciteit in de lucht: van verwarring over agressiviteit naar gelatenheid en zelfs rust. Die stemmingen charmeerden, maar het bleef slechts een ersatz-emoatie.